

POLIBEK JAKO BYTOSTNÁ ZÁRUKA ÚCTY, BLÍZKOSTI A CELISTVOSTI

Kázání ze soboty 14.1.2017 – br. Josef Dvořák

Příběh (nejen) pro děti: Milé děti, vedle rodiny bývá ve vašem světě divů a kouzel důležitý také kamarád/kamarádka. Děství bez kamarádů bývá moc smutné. O krásných přátelstvích vypráví i Bible, připomeňme si jedno z nich. Královský syn Jónatan se skamarádil s prostým chlapcem, pastýřem Davidem. Opravdové kamarádství nezajímá z jak chudé či nevýznamné rodiny jsme. Jónatan a David byli tak dobrými přáteli, že když první Izraelský král, Jónatanův táta, chtěl Davidovi ublížit, zachoval se Jónatan v pravdě jako kamarád. Co udělá v takové situaci kamarád, děti? Ano, Davida upozornil, varoval ho a David se začal ukrývat. Saul ze zlosti kvůli tomu po synovi dokonce hodil zbraň, oštěp. A to správný tatínek nedělá, že ne, děti. Naštěstí Jónatanovi neublížil. Když se pak oba kamarádi setkali, David nejprve „**padl tvář k zemi a třikrát se poklonil**“. **Políbil se a plakal jeden pro druhého, až se David vzhoplil.**“ (1S 20,41) S dobrým kamarádem či kamarádkou prožíváme ty nejsilnější prožitky. Děti, pravá přátelství nemůže nikdo rozeřvat! Víte, jaká dovednost je rozhodující ve vztazích s nejdůležitějšími lidmi našich životů? **Navazovat uzlík**. Jedna židovská legenda vypráví, že jsme s Bohem i mezi sebou, kteří se máme rádi, spojení neviditelnými vláknky. Někdy se stane, že si ublížíme, spojení, vláknko se přetrhne. Tak to v životě chodí. Důležité však je dokázat vyznat „promiň“, „mízi mě to“ a podobnými slovy či gesty udělat na neviditelném vláknku uzlík. A co se stalo s vláknem, na němž jsme právě udělali uzlík? Vzdálenost mezi námi dvěma se zkrátá, jsme si blíží a spojení je silnější.

Poselství (nejen) pro mladé, jímž je (dle tradice) primárně *Píseň všech písní* určena:

Gn 27,19.23–27

Pís 1,1–2

Na úvod připomeňme „samozřejmě“: **Biblický text** nám **dává** vedení, životní **orientaci**. Setkáváme se u kazatelny proto, poněvadž Písmo přijímáme jako vážný **komentář života**, čímž Ono samo být chce, a život může být komentářem Písma – naše příběhy víry či malověrnosti píšou jeho další kapitoly, snad pro naše děti. Karlovi Skalickému se stal srozumitelný Ježíšův výrok – „*Následuj mě a nech mrtvé, ať pochovají své mrtvé*“¹ – v exilu, když mu komunistický režim znemožnil vstup do vlasti, sám v kázání vysvětloval: „*Já jsem v nemohli rozloučit se svou rodinou. Já jsem nemohl pohřbit svého otce.*“² Realita života se mu stala vykladačem slova jeho Pána. **Písmo** není knihou, která má být čtena, ale předně knihou, kterou je **radno žít**. Jedna **možnost** z mnohých, která nám **dává odvahu i moudrost** zmapovat naši cestu skrze divokost životů, je **poznání**, že nejsme sami, **před námi je Bůh, Hospodin i Kristus Ježíš**.

Ústřední otázkou dnešního naslouchání **Písní písní** je otázka: Co tato slova znamenají nikoli z perspektivy, kdy verše byly vyslovovány či zaznamenány, ale **jaké významy přináší nám zde a nyní?** Vždyť její nehlubší pramínky skrze vyznavačská přeznačování bychom mohli hledat v kultuře starých Mezopotámců okolo roku 2800 př. Kr. v oblasti kultu božského šatku (*hieros gamos*) a intimního spojení boha Tammúze a bohyně Ištar (tj. 4800 let od přítomných časů!). V naší optice vycházíme z předpokladu, že **Velepíseň** coby **slovo Boží obsahuje poselství pro všechny časy a každou generaci**, tedy i pro tu tvou nastupující i tu mou na vrcholu tvůrčích sil, která brzy předá štafetu.

Píseň ta nejpísnovatější se nejprve zmíní o autorství, přisuzuje je Šalamounovi, následně zazní první slovo: „Ať políbí mě“. Na jméno třetího izraelského krále a na sloveso *políbit, líbat* (hebr. n-š-q)³ upne svou pozornost. **Jméno Šalamoun** evokuje (vynavačsky!) pokoj (hebr. *šalom*). Tento údrž je významně naznačen i tím, že jméno se v **Písní písní** objevuje **sedmkrát**, též tím že **políbení se v Bibli** někdy spojuje s přáním pokoje (hebr. *šalom*) či prostě **s termínem pokoj** (hebr. *šalom*).⁴ Ovšem jak už to mezi námi lidmi bývá, ta nejkrásnější gesta mohou být zneužitá proradností, což platí i o políbku. Ve Starém i Novém zákoně najdeme příběhy (nejen, ale též) o **líživých** a zrazujících **políbách** zařezávajících ničivé události do nezákladnějších mezilidských vztahů. Již **první výskyt slovesa** (Gn 27,26) vypráví o **synově podvodném políbku otce**, když se na doporučení a za asistence své matky (**podraz ženy na muži**) vydává za bratra, aby se zmocnil požehnání prvorozeného (**podraz mezi bratry**). Což Jákobovi s úroky vrátí tchán Lában (**podraz tchána na zeťovi, otce na dceři**), neboť ač během první svatební noci svou nejmilovanější ženou Jákob oslovuje „Ráchel“, ve skutečnosti – beletristicky dořečeno – objímal a líbal její sestru Leu (**podraz mezi sestrami, ženy na muži**). Ráchel záhy též políbila, leč s pláčem. (Gn 29,11) Židovský komentář, midraš, se do této epizody zavrtal následujícím dialogem: „*Celou noc jsem ti říkal Ráchel a ty's mi odpovídala, proč jsi mě podvedla?* – *A ty, opáčila Lea, tvůj otec tě nazýval Ezauem a ty's mu odpovídala, proč jsi ho*

¹ Mt 8,18–22

² VOKOUN, J. *Číst Bibli zase jako Bibli, Úvod do teologické interpretace Písma*, Praha: ČBS, 2011, s. 21.

³ Hebraista Antonín by studenty bohosloví jistě učil mnemotechnickou pomůckou pro zapamatování: „Políbek je **nešiq**.“

⁴ Gn 32,1; 2S 20,9; Ž 85,11.

podvedl?⁵ Proč se podvádíme? Biblicky otázka zní takto: **Jaký cíl, jaký smysl má to, že se podvádíme?** ... Jidášův polibek je pak vedle toho všeho „slabý odvar“, když polibkem blízký přítel zaprodá přítele, ba svého mistra.⁶ Ovšem opatrně, otázka nespojuje moralistně náboženskému vydírání, Písmo není zaměřeno na mravokázim plnění. Zatím se při svém zvažování spokojíme s uvědoměním, že **polibek jako gesto není lačným žrčkem z trhu, je výpovědí, za kterou se ručí celou bytostí.** Na počátku bratrovraždného odcizení bylo (mimo jiné) gesto – lživý polibek, na konci sourozeneckých pútek však vnáší **totéž gesto** do rodinné rozervanosti zcela **jiné „poslední slovo“**, totiž hojivé události – a polibek **odpuštění.** Rozsekaná rodina opět srůstá, rozřatá dvojčata k sobě přilnula, když **oběť políbila litujícího** (Gn 33,4), když identitu Podrazáka Hospodin, Bůh náš, přetavil v Izrael = „*(At) bojuje (a ovšem i vítězí) Bůh (sám)*“!⁷ Připomeňme si, že slovo **šalom** = mír, pokoj, štěstí, zdraví, dobro, krása, harmonie... je odvozeno od slovesa **být celý.** Jeho **protikladem** je vlastně **samo zlo** (tak Iz 45,7!)⁸ s konkrétní podobou, totiž **být rozsekaný.** Proto **Milá ve Velepšní vyjadřuje dychtivost: ať do mne vrstá, ať se sceluje se mnou,** což je **odvěká potřeba zamilovaných, milujících se,** taktéž **ve Velepšní jinotajně vyjádřená touha** velkolepého judaismu i **církyve:** tj. tužba církve (Milé) být co nejcelostnější s Bohem (svým Milým). Písmo a proto též Pána poslušně chtění církve slouží hojení, jež se nazývá spása. Už nyní je nad čím celý týden přemýšlet, jenže...

Sloveso **líbat, políbit** je ve Starém zákoně použito 32x, nejčastěji v Genesis. V nomádské kultuře, jako po celém starém Orientu, polibek není symbolem a gestem erotickým jako v moderní společnosti. **Na základě výskytů** slovesa v Písmu můžeme dále doložit, že **polibek je právoplatně znamením úcty** jak kulčické, tak úcty chránící rodinné i milostné vztahy. **Oč jde při spojení rtů se rty v Bibli? M. Balabán vysvětluje: „Úcta se tu líbá s bezmeznou oddaností“⁹.** Polibkem se tedy vyjadřoval **respekt** v politických záležitostech i v oblasti zbožné úcty,¹⁰ tu mezilidskou snad ani není třeba opakovaně zmiňovat, ostatně jeho výmluvným gestem byla spolu **s polibkem taktéž poklona,** popřípadě doslova **padnutí na tvář** (od akkadského „**placatý nos**“)¹¹. V blízkosti slovesa **líbat** se v Bibli objevuje též **objetí¹² a pláč¹³** mužů i žen. Pláč spojený s polibkem je v Bibli **znamením hluboce bolestných** či naopak **radostných citů,** obě pramenící třeba z **odpuštění.**¹⁴ Proto vskutku může slovo **líbat** v některé ze svých významových vrstev souviset s arabským slovesem „**něco cítit**“.¹⁵ I o samotnou schopnost či možnost v životě (znovu) cítit u těch nejzraněnějších (nejzranitelnějších) běží, v duchovní rovině života je určující cítit Boha, nebo snad (zraleji) cítit s Bohem.

Na řečené by humanista mohl namítnout: „Pro tohle nemusím do kostela, abych věděl, co a jak se má, to přece vím.“ „Milý humanisto a humanistko, to víme i my z kostelů, pomíneme-li, že takové vědění je výdobytkem kultury pramenící z křesťanské tradice,“ odpověděl bych. Ovšem co s lidskými postoji i argumenty učiní změna okolností? Dodal bych: „Milí soudobí (mravní) humanisté, respektují, že v dnešní době je lidský úděl většinou (v Čechách) nazarán mimo náboženství a je záležitostí každodennosti, ovšem ať už jste obětí či hybateli ničivých dějů odrážejících se ve lživých a zrůdných gestech, zůstáváte v tom odkázáni sami na sebe (s tabulkami čokolády, lahvi vína...)“ Křesťané si do rozkolísanosti vztahů nechávají mluvit a v síle Božího promlouvání navzdory realitě nerezignují na akt víry: **zbožně básnický žit.** I filozofie, např. „**hnedokošilák**“ Martin Heidegger (a jiní) nakonec dospěl k prozření, že nikoli intelektuálně, už vůbec ne primitivně, ale básnický byl člověk. Církev se skrze Píseň všech všech písní modlí: **ať Blížkost sama, Bůh náš Milý, vtiskne našemu bytí (službě víry) váhu** (= úcty) **svou aktuální působností.**

Gesta – pozdravy, pohledy setkání i na rozloučenou nemohou být neutrální, předávají samotnou esenci svých nositelů – ta mohou naše dětč k domovům i ke kazatelně připoutat, nebo je vyhnat.

Děti by řekly „hotovo“, my řikáme AMEN.

5 WIESEL, E., *Bible, Postavy a příběhy*, Praha: Sefer, 1995, s. 73.

6 Lze připomenout proradnost Abšalomovu (2Sa 15,5), Jóabovu (2S 20,9.10), Pť 7,13 varuje mladé muže před polibky nestoudné ženy.

7 HELLER, J. *Cesta do Starého zákona, Soubor religionistických a biblických statí*, Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha, 1996, s. 50. Velmi obdobně překládají = vykládají M. Balabán i M. Bič.

8 Viz VLKOVA, G. I. Bůh tvoří tmu a zlo (Iz 45,7). In PRUDKÝ, M. a kol. *Obtížné oddily Zadních proroků*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2016, s. 65–73, zejm. 68–69.

9 BALABÁN, M. *Kořeny a květy biblických pojmů*, Benešov: Eman, 2012, s. 59.

10 Gn 41,40; 1Kr 19,18; Jb 31,27; Oz 13,2; Pť 7,13; Ž 2,12.

11 Gn 50,1; Ex 18,7; 1S 20,41; 2S 14,33.

12 Gn 29,13; 48,10.

13 Gn 29,11; Gn 45, 15; 50,1; 1S 20,41; Rt 1,9 a 14.

14 Kupř. v cyklu o Josefovi (Gn 45,14.15; 50,1).

15 BEYSE, K.-M. qvn. In BOTTERWECK, G. J.; RINGGREN, H.; FABRY H.-J. (Ed.) *Theological Dictionary of the Old Testament*, vol. X., Michigan: Grand Rapids, Eerdmans, 1999, s. 72.